

je v petdesetih letih 20. stoletja splavarstvo zamrlo. Novejše elektrarne niso omogočale prehoda. Zadnji splav naj bi bil v Vuzenici okrog leta 1955.

Film se konča s splavarstvom na Dravi kot turistično ponudbo. Predstavi se izdelovalec turističnih splavov pri Koroških splavarjih na Dravi, ki imajo svoj pristan na obrežju reke na Gortini. Turiste organizirano prevažajo po reki Dravi, da doživijo splavarjenje na zabaven način.

Z dokumentarnim filmom je nastal bogat zapis pričevanj o splavarjih, njihovem delu in življenju. Premišljene besede nastopajočih in potrpežljiv pristop kamere skušajo približati težko, včasih lepo, mnogokrat pa nevarno delo in življenje naših dedov in pradedov vzdolž dravske doline.

Film je projekt in delo gozdarjev, hkrati pa prispevek k zgodovini kulturne dediščine našega kraja. Premierno je bil predstavljen v sodelovanju z domačini, Krajevno skupnostjo Vuhred in turističnim društvom Vuhred ter tako povezal mnogo ljudi. Tako se, poleg dediščine, ohranjajo in gradijo tudi medsebojni odnosi. Poslanstvo gozdarjev ostaja; delovati v gozdu, v prostoru, in obenem vzdrževati odnose z ljudmi.

Uporabljena literatura:

- Juvan, I., 1986. Plavljenje lesa in splavarjenje po Dravi, Savinji in Savi. (Maribor).
- Kmetec, D., 2001. Zgodovina, propad in rekonstrukcija splavarjenja na reki Dravi. Diplomsko delo. (Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive vire)
- Mravljak, J., 1928. Nadžupnija in dekanija Vuzenica. Samozaložba. (Maribor).
- Mravljak, J., 1927. Bratovščina splavarjev v Vuzenici. Časopis za zgodovino in narodopisje (Maribor).
- Pahernik, F., 1962. Šajke in splavi na Dravi. (Vuhred-Maribor).
- Praper, J., 2007. Vuzenica : Znamenitosti in zanimivosti. (Vuzenica), str.:29, 70
- Pušnik, H., 2005. Sledi 20. stoletja Vuzenice. (Vuzenica).
- Leskoschek, F., 1972. Schiffart und flosserei auf der Drau, str.10
- Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2005. Državna založba Slovenije. Ljubljana, str.: 1344
- Vezonek, S., 1975. Izdelovalec mini flosov. Članek o Kristianu Roženu. (Večer, 14. 3. 1975).
- <http://www.dem.si/slo/tehniskadediscina/zgodovinahefala>
- Zdenka JAMNIK
univ. dipl. ing. gozd

Brez gozdne higijene ni zdravega gozda

Nemški gozdarji so v drugi polovici 19. stoletja uveljavili teorijo največje zemljiške rente. Teorija se je rodila v času industrijske revolucije, ko sta razvoj znanosti in tehnike zavedla ljudi misleč, da so dobili neomejeno moč nad naravo ter so na velikih površinah, pospešeno sekali gozdove, ogolele površine pa zasadili z iglavci. Zamisel je bila še posebno všeč fevdalcem, ker so si z njo povečali prihodke, istočasno pa so podložnikom poslabšali razmere za pašo domačih živali v gozdovih. Zaradi hitre rasti, enostavne vzgoje in vsestranske uporabnosti je bila najbolj v časteh smreka, toda smrekove monokulture so bile nenaravne in labilne tvorbe, ki so povečale predispozicijo za ujme in sekundarne škodljivce.

Naši arhivi skrivajo zapise, iz katerih lahko, tako kot s puzzli, sestavimo zanimive in poučne zgodbe, ki so še danes aktualne. V celjskem pokrajinskem arhivu hranijo obsežno dokumentacijo o gradaciji lubadarja v gozdovih na Bohorju. Leta 1891 je Attemsov področni gozdar Wachtl prijavil, da so se v gozdovih namnožili podlubniki. „Invazija“ škodljivcev naj bi se razširila iz gozdov sosednje gosposčine Kozje. Njen lastnik je bil vitez Gossleth, ki je tistega leta sklenil z Wallandtom iz Konjic pogodbo o poseku 180 ha gozda. Na Attemsov poziv je leta 1894 gozdove pregledal okrajni inšpektor ing. Julius Syrutschek iz Celja, ki je ugotovil, da so se v kozjanskih gozdovih razmnožili jelovi podlubniki, medtem ko je v Attemsovih kulturah izbruhnila gradacija smrekovega lubadarja. Wallandtovi delavci verjetno niso lupili jelovih hlodov, sploh pa ne vrhačev, zaradi česar so se razmnožili jelovi lubadarji. Na drugi strani grebena so bili Attemsovi 20 do 30 letni smrekovi drogovnjaki, katere je pred tem poškodoval žled. Ker polomljenih vrhov in dreves niso odstranili iz gozda, so se v njih razbohotili smrekovi podlubniki. Štajerski deželni glavar Attems ni bil zadovoljen z ugotovitvami okrajnega gozdarja, zato je še isto leto pozval deželnega gozdarskega inšpektorja A. v. Guttenberga, da je stanje preveril, vendar je samo potrdil ugotovitve inž. J. Syrutscheka.

Kako se je spor končal ne vemo, znano je le to, da so se še vrsto let prerekli o stroških za obe komisiji in sanacijo žarišč. Leta 1907 je Gossleth posest prodal, deset let kasneje je postal njen lastnik lesnoindustrijalec A. Kobi, ki je postavil v Kozju žago in začel izdelovati stole. V spor sta bili vpleteni dve fevdalni gosposčini in dva gozdarska strokovnjaka. Gozdarja sta se izkazala, manj častno sta izpadla fevdalna gospoda. Njun odnos do gozdov je odseval gospodarske razmere v času, ko je les pridobival na uporabnosti in vrednosti. Z marčno revolucijo 1848 je bil ukinjen fevdalni družbeni red in velikaši, ki se niso uspeli vključiti v vojaške ali državne službe, so gospodarsko propadli in izginili s svetovnega prizorišča. Preživetje malih graščakov je bilo zlasti oteženo odkar sta prosvetljena Marije Terezije in njen sin zmanjšala podložniška bremena.

Gosposčina Kozje je bila v prometnem zatišju in odmaknjena od gospodarskega utripa habsburške monarhije. Imela je veliko gozdov, toda za les ni bilo kupcev, pa tudi ne cest ali vodnih poti. Kjer ni bilo nobenih možnosti vnovčenja lesa, je gozd prinašal nekaj dohodkov le tam, kjer so les pretopili v steklo ali kovine. Zato so se lastniki gosposčine Kozje pogosto menjavali, samo Wintershofni so vztrajali od leta 1675 do 1812. Da bi si izboljšal gmotno stanje se je baron Josef Wintershofen poskusil v steklarstvu. Na Bohorju je osnoval dve majhni glažuti in prodajal presežno pepeliko. Ko je postal tudi lastnik gospostva Spodnja Sevnica, je na severni strani Lisce zgradil tretjo glažuto, ki jo je kasneje odkupil vitez Azula in prestavil v dolino Gračnice blizu samostana Jurklošter. Ko je premog že nadomestil les in ko so se z izgradnjo železnica odprla oddaljena tržišča, je glažuto enostavno preselil v Hrastnik. Wintershofni so medtem propadli, čeprav so se aktivno vključili v manufakturno gospodarstvo. Leta 1812 je gosposčino prevzel vitez Franc Gossleth, ki se je poročil z Eleonoro, hčerko zadnjega Wintershofna.

Ko je les postal tržno blago, so se pojavili lesni trgovci. Leta 1891 je Fridrich Gossleth sklenil s trgovsko firmo Adalbert in Alojz Wallandt pogodbo o goloseku 247 joh gozda (1 joha = 0.5755 ha), na parceli 43/1, v k. o. Veternik. Prevzemnik lesa je smel po pogodbi vsako leto posekati 15 - 16 joh gozda ter se obvezal, da bo takoj po sečnji

odstranil ves komercialni les, da bo graščina lahko požgala poseke, nato pa posejala mešanico ovs, rži in smreke. Prvo leto bo žela oves, naslednje leto rž, tretje leto bodo ostale semenke smreke. Zaradi stečaja je pogodba l. 1895 prešla od Wallandta na Edvarda Lügmeijera in nato na Henrika von Jabornegga. Ko je Lügmeier leta 1895 oblast zaprosil za pravico nadaljevati sečnjo po pogodbi, je bilo posekano že 47 joh gozda. Vlogo je utemeljeval z uspešno obnovo gozdov, saj so zaradi zapleveljenosti uporabili dražje sadike namesto setve. Okrajni gozdar J. Syrutscheg ni nasprotoval sečnji, pač pa je lastnika gozdov opozoril, da mora najkasneje v dveh letih po sečnji pogozditi ali zasejati poseke.

Italjanska rodbina Attems se je v Avstriji povzpela med ugledne cerkvene in dvorne zaupnike ter vodilne deželane na Štajerskem. V začetku 18. stoletja je postala tudi največji posestnik na Štajerskem, saj je samo na slovenskem delu Štajerske posedovala gosposčine z gradovi: Slovenska Bistrica, Štatenberg, Podčetrtek, Brežice, Hartenštajn, Dornava, Vurberk, Rajhenburg, Turn in Olimje. Pred nacionalizacijo so razen gradovi in drugih zemljišč posedovali 3.600 ha gozdov. Gospostvo Hartenštajn je z uradom Pilštajn obsegalo 374 ha gozdov na severovzhodu Bohorja. Edini potencialni kupec lesa je bila fužina v Podlogu (Edelsbach), ki jo je leta 1810 osnovala gosposčina Planina pri Sevnici. Fužine so tako kot Hartensteinski gozdovi ležali ob cesti Planina - Lesično - Kozje, v oddaljenosti 5.5 km. Fužino je leta 1824 kupil vitanjski železar J. Steinauer, ki je dve leti kasneje od grofa Ferdinanda Attemsa pridobil tudi oplotniško fužino. Zaradi pogostih sporov z lastniki planinske gosposčine glede rabe gozdov, je Steinauer sklenil z Ignacem Attemsom pogodbo o poseku 757 joh gozda Bistre in Brediča gospostva Hartenštajn in 350 joh gozda v Košetni Rudnici, ki so bili v sestavu gospostva Podčetrtek.

Pogodba je zanimiva, ker opisuje tedanji ekstenzivni način gospodarjenja z gozdovi. Steinauer se je po pogodbi obvezal, da bo letno posekal 1.000 klafter lesa (1 dunajska klaftera = 6.83 m³), za vsako klaftro pa bo plačal 1 goldinar in 30 krajcarjev. Za obračun so upoštevali samo les, ki je bil debelejši od 3 col (1 cola = 2.54 cm). Njegova excelenca je dovolila postaviti potrebna poslopja in izgradnjo

poti za eksploatacijo ter ni nasprotovala potrebam delavcev po prosti paši govejo živine. Steinauer se je tudi obvezal, da bo posekane površine očistil in požgal, pri čemer lahko delavci brez doplačila prehodno izkoriščajo poseke za kmetijsko rabo. Setev gozdnega semena opravi gosposčina na svoje stroške. Pogodba je bila podpisana na deželnem sodišču v Gradcu 18. aprila 1855, en izvod hrani tudi AS.

V Pokrajinskem arhivu Celje je v zbirki Okraja Kozje poročilo, iz katerega razbermo, da so med leti 1858 in 1865 iz Hartenšteinskih gozdov odpeljal od 400 do 1.400 klafter lesa letno, poseke pa so Attemsovi gozdarji pogozdili s smreko. O nadaljni eksploataciji gozdov ni podatkov, fužina je s pogostimi prekinitvami topila železo do leta 1900. Prekinitve je povzročalo pomanjkanje rude, ki so jo morali dovažati iz oddaljenega Podčetrтка, pa tudi občasno premajhna vodna moč potoka, ki je gnala dva mehova 9 metrov visokega plavža. Attemsi so na Kozjansko presadili metodo fratarjenja, ki so jo uveljavili v svojih gozdovih na Pohorju. Po enakem vzorcu so les prodajali tudi kozjanskim steklarjem. V AS je podobna pogodba s Fiegemüllerjem, lastnikom steklarne v Loki pri Žusmu.

A. v. Guttenberg je bil ugleden gozdarski svetnik in častni doktor gozdarske akademije v Mariabrunnu. Okrajni gozdar Julius Syrotschek je bil široko izobražen in prizadeven strokovnjak. Izkazal se je leta 1892, ko je organiziral in vodil člane Štajerskega gozdarskega društva po mestnih gozdovih Celja. Sestavil je tudi vodnik ekskurzije (edini izvod je v celjski študijski knjižnici). Leta 1908 je po celjskih gozdovih vodil tudi študente gozdarstva iz Dunaja.

Na XXIII. srečanju Štajerskega gozdarskega društva leta 1905, ki je potekalo ponovno v Celju, je gozdarski upravitelj Czapek iz Planine poročal, da naberejo na zaplevljenih fratah pod Bohorjem toliko malin, da pridobijo iz njih do 8.000 litrov soka, kar ni nepomemben stranski prihodek graščine. Frate, na katerih so se bohotile maline, so zapustili oglarji bohorske fužine. Po prvi petletki (1947-52) so tudi za delovnimi brigadami ostale poseke, kjer so maline še celo desetletje označevale divjo in nasilno eksploatacijo gozdov.

Mag. Mitja CIMPERŠEK

45. EFNS Delnice, Mrkopalj (Hrvaška)

Ekipa hrvaških gozdarjev že od leta 1998 sodeluje na EFNS. Že pred časom so vložili kandidaturo za organizacijo in v letu 2013 so prišli na vrsto za organizacijo te največje evropske gozdarske športne prireditve.

Po temeljiti pripravi jim je uspel pravi organizacijski podvig in so, v splošno zadovoljstvo vseh udeležencev, izvedli prireditev na visokem nivoju. Pravzaprav bi se morali zelo potruditi, če bi hoteli najti kakšno pripombo. Če se je že kaj zapletlo pa je bilo to zaradi neorganiziranosti ali nediscipline nas sodelujočih.

Ob obilici snega so zmajevali z glavo celo predstavniki iz bolj »zimskih« krajev Evrope. Še posebej si niso predstavljali, da so bivali na Opatijski rivieri, občudovali morje in palme, čez slabo uro pa so že preizkušali prekrasne tekaške proge ob skoraj dveh metrih snega in pri – 10°C.

Glavni namen organizatorjev je bil pripraviti tekmovanje sredi gozdov, kar se je tudi uresničilo. K prelepemu vzdušju je veliko prispevala prava goranska zima, saj je ves teden snežilo in napadlo krepko preko metra snega. Vse to ni oviralo izvedbe tekmovanja, ekskurzij in drugih dogodkov, ki so potekali od 17. do 23. februarja 2013 v Delnicah in okolici.

Število udeležencev sicer ni bilo rekordno, zbralo se nas je le okrog 600 iz 20 evropskih držav. Slovensko zastopstvo je štel 27 prijavljenih, kar je nekje v vsakoletnih okvirjih.

Štiri generacije. Foto: Jana Konečnik